

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชน
โดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน
The Model of Buddhist Peaceful Community
Mediation Development for Village

ภูณัช รัตนชัย¹

Pupanat Rattanachai

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยใช้พื้นที่บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นกรณีศึกษาพื้นที่ต้นแบบในการมุ่งวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ตามกฎหมายที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการระงับข้อพิพาทนั้นได้

กรณีศึกษาครั้งนี้พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านยังขาดรูปแบบ ขั้นตอนและกระบวนการ ในการระงับข้อพิพาททำให้การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่สัมฤทธิ์ผล ปัญหาขัดแย้งในชุมชนจึงไม่อาจระงับลงได้ จนนำไปสู่การฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล และเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความปรองดองต่อไป

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาโดยลงพื้นที่เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในเชิงกฎหมาย โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน เริ่มต้นตั้งแต่การนัดหมาย การเจรจา จนกระทั่งถึงการระงับข้อพิพาท การบันทึกข้อตกลง ในขณะเดียวกันได้นำแนวทางตามพุทธสันติวิธีมาปรับใช้เป็นการสร้างภาวะจิตใจให้สงบ ลดทิวี่ มานะและ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่ :
unique2554@gmail.com

¹Assistant Professor, Law, Faculty of Law, Suratthani Rajabhat University, e - mail:
unique2554@gmail.com

การโต้แย้งอันนำไปสู่ความรุนแรง ผลการปฏิบัติทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านเกิดความ
ความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อได้ดำเนินการระงับข้อพิพาท
ที่เกิดขึ้นในชุมชน สร้างสันติสุข ประองตองให้เกิดในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาท ชุมชน พุทธสันติวิธี คณะกรรมการหมู่บ้าน

Abstract

This research article adopts a qualitative research approach and aims to study the development of community mediation pattern by means of Buddhist peaceful settlement for the village committee. The study used Ban Yang Ngam Village, Village No. 3, Phun Phin District, Surat Thani Province as its case study for analyzing the data of the pattern development, pursuant to the law authorizing the village committee to perform the mediation.

This case study found that the village committee lacked pattern, procedure and process of mediation. It caused the village committee's authority enforcement failed to constitute achievement. These community disputes could not consequently be solved, leading to filing a suit and it was hard to achieve the harmony, afterwards.

The author conducted the research by surveying the target area with the village committee's participative principle in order to develop the legal mediation patterns, starting from appointment and negotiation to mediation and agreement. Meanwhile, the Buddhist peaceful settlement was applied to ensure peaceful calm state of mind and reduction of stubbornness and argument which could lead to violence. The practice result enabled the village committee to obtain knowledge and understanding and recognize the problem in order to resolve the community dispute, establish peace and promote harmony in the target area.

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

Keywords: Development of Community Mediation Pattern, Community, Buddhist Peaceful Settlement, Village Committee

ความนำ

การสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์มีมาช้านาน วิวัฒนาการของมนุษย์จึงได้ถูกบันทึกเป็นหลักฐานให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของอารยธรรมในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเลี้ยงชีวิตเพื่อการอยู่รอดโดยมีวิธีการหาอาหาร และการศึกษาจรรู้ถ่องแท้ว่าพืชหรือสัตว์ชนิดใดบ้างที่ใช้เป็นอาหารได้ การเพาะปลูก การหาที่อยู่อาศัย เพื่อไว้เป็นที่หลบนอน ที่หลบภัย การค้นหาวัวสดนำมาประดิษฐ์ขึ้นเพื่อปกปิดร่างกายให้พ้นจากความละอายน และสร้างความอบอุ่นแก่ร่างกาย ตลอดจนการเรียนรู้ในการรักษาชีวิต ยามร่างกายเจ็บไข้ไม่สบาย การแสวงหาปัจจัยดังกล่าวเพื่อให้ได้มาเพื่อการยังชีพในยุคอดีตได้เกิดขึ้นมาจากการแลกเปลี่ยนสิ่งของใช้ซึ่งกันและกัน เช่น นำเนื้อสัตว์มาแลกเปลี่ยนกับข้าวสาร เป็นต้น (Pupanat Rattanachai, 2015: 1) สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของสังคมมนุษย์ และในสังคมมนุษย์นั้นย่อมปรารถนาจะมีผู้นำ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกก นิบาต ในธรรมมิกสูตรได้กล่าวถึงคุณสมบัติของ “ผู้นำ” เป็นคาถาพุทธสุภาษิตไว้ว่า “เมื่อฝูงโคว่ายน้ำข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปคด โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำไปคด ฉันทใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นมีความประพฤติไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยประพฤติชั่วเสียหาย แวันแคว้นทั้งหมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองผู้นำเป็นผู้ไร้ธรรม เมื่อฝูงโคว่ายน้ำ ถ้าโคจำฝูงไปตรง โคหมดทั้งฝูงนั้นก็ไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำไปตรง ฉันทใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันทนั้น บุคคลผู้ใด ได้รับสมมติให้เป็นใหญ่ เป็นผู้ปกครองเป็นผู้นำ หากบุคคลผู้นั้น มีความประพฤติชอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็พลอยดำเนินตาม ทั้งแวันแคว้นก็จะเป็นสุข หากผู้ปกครองผู้นำตั้งอยู่ในธรรม” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/115-116)

สังคมไทยได้อาศัยอยู่ร่วมกันก่อเกิดเป็นหมู่บ้านที่มีเขตการปกครองของรัฐสืบเนื่องมายาวนาน อดีตในรัชกาลแห่งสมเด็จพระบรมชนกนาถพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2440 เพื่อเป็นแบบแผนวิธีปกครองทั่วราชอาณาจักร ต่อมาวิธีปกครองพระราชอาณาจักได้เปลี่ยนแปลงดำเนินมาโดยลำดับหลายอย่าง ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และทรงประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้น ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมตามยุคสมัย (Pupanat Rattanachai, 2018: 1)

ปัจจุบันการปกครองท้องถิ่นซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐกับประชาชนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้านเพื่อประโยชน์ในการปกครองในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน เพื่อผลในด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา เป็นอาทิ และการกำหนดข้อบังคับตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี กำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรส่วนท้องถิ่น ตลอดจนถึงผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้ง โดยมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจและหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบกับเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน การที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในชุมชนนั้น เกิดจากเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว ด้วยหวังให้บุคคลในหมู่บ้านที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และบุคคลที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีความเจริญยั่งยืน ส่งเสริมให้สังคมเกิดความเข้มแข็ง ประเทศมีความก้าวหน้าตามแผนและนโยบายแห่งชาติ (Provincial Administration Development and Promotion Division, 2014: 57)

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เป็นบทบาทหน้าที่อันสำคัญยิ่งของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ การระงับข้อพิพาทในหมู่บ้านของตนเอง โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจหน้าที่ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 เพื่อมุ่งหวังให้ชุมชนเกิดความสงบสุข หลังจากได้ออกข้อบังคับดังกล่าว ระยะเวลาผ่านมากกว่า 30 ปี ก็เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าสังคมยังมีความขัดแย้ง ก่อความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จากการเผยแพร่ข่าวสารในปัจจุบันที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นรัฐยังได้ใช้ความพยายามที่จะควบคุมข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการออกกฎหมายมากมายอีกหลายฉบับเพื่อรองรับหน่วยงานต่าง ๆ หวังนำมาบังคับใช้ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงผลแห่งการสร้างเสริมความรุนแรง แต่ก็หาได้สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรไม่

อนึ่ง แนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการหมู่บ้านที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายในบางกรณีนั้น อาจจะไม่เพียงพอกับการบังคับใช้เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ เนื่องจากเกิดข้อขัดข้องในรายละเอียดปลีกย่อยหรือขั้นตอนในภาคปฏิบัติ ดังนั้น ในการพัฒนาท้องที่ในหมู่บ้านที่ขาดความสงบสุข เนื่องจากเกิดข้อพิพาทระหว่างชุมชนด้วยตนเอง เป็นความขัดแย้งที่นำมาซึ่งการแตกแยกขาดความสามัคคี และเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทปฏิบัติหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านให้เป็นไปโดยถูกต้องและเรียบร้อย ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาเหล่านี้ควรแก้ไขด้วยการตัดไฟเสียแต่ต้นลมไม่ควรปล่อยให้ปัญหาลุกลามบานปลายจนไม่อาจดับได้ ดังนั้น ในชุมชนทุกพื้นที่ต่างก็มีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้มีบทบาทและอำนาจในการระงับข้อพิพาทตามกฎหมายอยู่แล้ว เพียงแต่จะนำกฎหมายมาบังคับใช้ประการเดียวย่อมไม่สัมฤทธิ์ผลและไม่เป็นไปตามวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมพุทธ จึงควรนำหลักธรรมเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธี มาปรับใช้ระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยการนำพุทธสันติวิธีมาผสมผสานกับหลักกฎหมาย เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้ศึกษาเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจและเข้าถึง พร้อมทั้งจะนำไปปฏิบัติได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ส่งผลให้ข้อพิพาทในชุมชนคลี่คลายลง เกิดความเข้าใจระหว่างกัน สร้างความสัมพันธ์อันดี เกิดความสามัคคีใน

หมู่คณะ ดังเช่นพระพุทธรองค์ทรงปรารภณาให้พระภิกษุสงฆ์มีความสามัคคี ไม่แตกแยก
ข้อนี้จึงเป็นเหตุผลหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธรเจ้าทรงย้ำความสำคัญของสังฆและ
สังฆสามัคคี โดยตรัสว่า สังฆสามัคคี เป็นธรรมเอกที่เมื่อเกิดมีในโลกก็จะเป็นไป
เพื่อประโยชน์สุขของพหุชน ส่วนสังฆเอกก็เป็นธรรมเอกฝ่ายตรงข้าม (ช.อุติ. (ไทย)
25/196-197/237-238) ผู้วิจัยจึงนำประเด็นปัญหาดังกล่าว มาทำการศึกษา ณ หมู่บ้าน
ยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดสุราษฏร์ธานี เนื่องจากหมู่บ้าน
ดังกล่าวมีเขตพื้นที่อยู่ติดกับอำเภอมือง สุราษฏร์ธานี ประชากรที่อาศัยมีวิถีการดำเนิน
ชีวิตแบบกึ่งเมือง กึ่งชนบท มีผู้ใช้แรงงานจำนวนมากทั้งชนชาติพม่าและชนชาติกัมพูชา
ผสมอยู่กับประชากรที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตร การอาศัยอยู่ร่วมกัน
ในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน แต่ต้องอยู่ร่วมกัน ด้วยลักษณะที่หลากหลาย
ของการใช้ชีวิตในสังคมจึงมุ่งเน้นเพื่อให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ โดยมุ่งหวังให้เกิดเป็น
ผลสำเร็จในการแก้ปัญหาาระงับข้อพิพาทให้กับชุมชน สร้างสันติสุขให้เกิดตามแนวทาง
พระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาบทบาท และสภาพปัญหาการระงับข้อพิพาทในชุมชนของ
คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดสุราษฏร์ธานี
- 2) เพื่อศึกษาแนวความคิดการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยการมี
ส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และตามหลักพุทธสันติวิธี
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนากการระงับข้อพิพาทในชุมชนตามหลักพุทธสันติ
วิธีของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอบึงนาราง
จังหวัดสุราษฏร์ธานี

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งศึกษา
ถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านและการบังคับใช้อำนาจในการปฏิบัติงาน
ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้านตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 อาศัยอำนาจมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และการพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทชุมชนโดยพุทธสันติวิธี โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ขอบเขตด้านเนื้อหา (2) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (3) ขอบเขตด้านพื้นที่ และ (4) ขอบเขตด้านระยะเวลา ดังนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลขอบเขตเนื้อหา ดังนี้ (1) ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัญหาการระงับข้อพิพาทในชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมในทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน (Documentary Research) และหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการระงับข้อพิพาทตามหลักสากลในแนวคิดสมัยใหม่ และ (3) สภาพและบริบทการระงับปัญหาข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น

(1) ผู้นำชุมชนด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน

(2) ผู้นำชุมชนด้านรูปแบบพุทธวิธีการระงับข้อพิพาทเพื่อการสร้างความสันติในชุมชน จำนวน 5 ท่าน

(3) ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นคือคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 15 ท่าน มีตัวแปรที่ศึกษามุ่งเน้นศึกษาเฉพาะ คือ แนวคิดพุทธวิธีการระงับข้อพิพาท ที่มีผลต่อการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชน โดยนำมาเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี

3) ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ หมู่บ้านบ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนเมษายน พ.ศ. 2561 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 รวมเป็นระยะเวลา 1 ปี

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย (1) บทบาทและสภาพปัญหาการระงับข้อพิพาทในชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) แนวคิดการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และตามหลักพุทธสันติวิธี (3) รูปแบบการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธีของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) บทบาทและสภาพปัญหาการระงับข้อพิพาทในชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการระงับข้อพิพาทในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุน ทั้งนี้ตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ในมาตรา 61/1 ได้แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 กำหนดให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดและกระทรวง ทบวง กรม ชุมชนที่เข้าร่วมตัวกันอยู่กันเป็นกลุ่มก้อนมีลักษณะเป็นหมู่บ้านจึงเป็นองค์กรที่สำคัญในระดับล่าง พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับชุมชน และได้กำหนดให้มี คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ แนะนำ

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย ประการสำคัญคณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้านโดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้ (Provincial Administration Development and Promotion Division, 2014: 57)

ความหมายของคำว่า ชุมชน

คำว่า “ชุมชน” หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Royal Institute Dictionary, 1999: 368) ดังนั้น เมื่อเกิดการรวมตัวของกลุ่มคนเป็นชุมชนจึงกลายเป็นที่อาศัยรวมกันเป็นหมู่บ้านซึ่งเป็นโครงสร้างทางการปกครองของประเทศไทยที่มีขนาดเล็กที่สุดและสำคัญที่สุด ดังที่หลายฝ่ายเห็นตรงกันว่าหมู่บ้าน คือ “จุดแตกหัก” ของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกมิติ หากวันนี้เราสามารถทำให้ทุกหมู่บ้านในประเทศไทยที่มีอยู่กว่า 75,000 หมู่บ้าน เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้แล้ว ประเทศไทยก็จะมีรากฐานที่แข็งแกร่งและเป็นพลังที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาประเทศในทุกมิติ (Provincial Administration Development and Promotion Division, 2014: 2)

ดังนั้น ความหมายของชุมชนที่มีผู้นำมากแล้วเอาไว้ในที่นี้ มีความหมายซึ่งสามารถรวมความได้ว่า ชุมชน หมายถึง การที่มนุษย์ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยแบ่งลักษณะความเป็นอยู่ในรูปแบบของครัวเรือน ที่มีความสัมพันธ์ด้วยความเป็นเครือญาติ มี บิดา มารดา บุตร เป็นอาทิ และมีครัวเรือนอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนนั้นรวมตัวเป็นสังคมติดต่อสื่อสารกันอยู่เสมอเพื่อมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นพื้นฐาน เช่น การทำงานร่วมกัน การดูแลซึ่งกัน และกัน การมีกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

ความหมายของคำว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง² คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457³ ที่กำหนดว่า “ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน

²ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530. ข้อ 3

³พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457, มาตรา 28 ตรี วรรคหนึ่ง

ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน เป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคนแต่ไม่เกินสิบคน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการประนีประนอมข้อพิพาท⁴

1) เมื่อเกิดกรณีพิพาท ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม

(1.1) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟงหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้

(1.2) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมยอมความ

(1.3) ข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่

ในหมู่บ้าน

2) คู่กรณีแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ เมื่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงในระดับหมู่บ้านให้แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

3) ผู้ใหญ่บ้านแจ้งให้คู่กรณีทราบ มาตกลงทำบันทึก ทั้งสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทท้าย ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530

4) ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้านมาทำการประนีประนอมข้อพิพาท โดยไม่ชักช้า

5) คณะกรรมการหมู่บ้านจัดหากรรมการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่า 2 คนดำเนินการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทแทนและเพื่อประโยชน์แห่งการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควร เข้ามาร่วมทำการประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้

⁴ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551, ข้อ 32 (4).

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

6) กรรมการประนอมข้อพิพาทข้อทำการไกล่เกลี่ย

(6.1) คณะกรรมการหมู่บ้านหรือกรรมการผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจดำเนินการประนอมข้อพิพาท ดังนี้

- สอบถามข้อเท็จจริงจากคู่กรณี และบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท
- เชิญผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงในกรณีจำเป็น
- ตรวจสอบเอกสารหรือวัตถุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องตามความยินยอม

ของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

(6.2) วิธีการประนีประนอมข้อพิพาท

- ให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่กรณี ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหรือสถานที่อื่นที่คณะกรรมการหมู่บ้านจะเห็นสมควร

- อาศัยหลักกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย

7) คณะกรรมการหมู่บ้านทำบันทึกหลักฐานในการประนอมข้อพิพาท

(7.1) ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ให้ยุติการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นและแจ้งให้คู่กรณีทราบ แล้วรายงานให้นายอำเภอท้องที่ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(7.2) ถ้าคู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น 4 ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ตามแบบสัญญาประนีประนอมยอมความแพ่งและความอาญา (แล้วแต่กรณี) ทำยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 และปฏิบัติดังนี้

- อ่านและอธิบายข้อความให้คู่กรณีเข้าใจ และให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญา
- ให้คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อย 2 คน ลงนามเป็นพยานให้สัญญา
- มอบให้คู่กรณีถือสัญญาไว้ฝ่ายละฉบับคณะกรรมการหมู่บ้านเก็บไว้

หนึ่งฉบับ และให้ผู้ใหญ่บ้านส่งอำเภอหนึ่งฉบับ

(7.3) เมื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ว่าคู่กรณีจะตกลงหรือไม่ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบันทึกผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ทำบันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาท และมอบให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บรักษาไว้เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ให้มีการส่งมอบเอกสารประนีประนอมข้อพิพาทแก่ผู้ดำรงตำแหน่งใหม่

8) ผู้ใหญ่บ้านรายงานผล

(8.1) ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประเมินประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบรายงาน ประนีประนอมข้อพิพาทท้ายข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงาน ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 แก่นายอำเภอทุกเดือน ในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

(8.2) ในกรณีที่คู่กรณีตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ให้ผู้ใหญ่บ้าน ส่งสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้จัดทำ 1 ฉบับ พร้อมกับแบบรายงานผลตามข้อ 8.1 สภาพปัญหาข้อพิพาทในชุมชนบ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเขตพื้นที่อยู่ติดกับอำเภอเมือง สุราษฎร์ธานี ซึ่งประชากรมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบกึ่งเมือง กึ่งชนบท มีโรงงานเก็บคลังสินค้าขนาดใหญ่ ในเขตภาคใต้ตอนบนของห้างเทสโก้ โลตัส และโรงงานประเภทอื่น ๆ มีผู้เข้ามาใช้แรงงาน จำนวนมากทั้งชนชาติพม่าและชนชาติกัมพูชา และมีประชากรที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมซึ่งส่วนใหญ่ ทำการเกษตร การอาศัยอยู่ร่วมกันในลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการใช้ชีวิตที่แตกต่าง แต่ต้อง อยู่ร่วมกัน หากใช้ประชากรที่อาศัยในเขตเมืองหรืออาศัยในเขตชนบทเพียงประการเดียวไม่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงปัญหาข้อพิพาท และการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นปัจจุบัน บ้านยางงาม มีประชากรประมาณ 1,800 คน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านยางงาม ประกอบอาชีพทำสวน ทำเกษตรปลูกผัก ค้าขาย รับจ้างงานโรงงาน รับจ้างทั่วไป (Thawich Inchuea, Interview: 15th February 2019) ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ดังกล่าว เพื่อศึกษาถึงปัญหาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น พบความขัดแย้งในชุมชนซึ่งเป็นสาเหตุของข้อพิพาทในชุมชนโดยแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1) ปัญหาพิพาทระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการของธุรกิจเอกชน

ปัญหาพิพาทระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการธุรกิจ ได้แก่ ปัญหาสถานที่ตั้ง ฟาร์มเลี้ยงไก่ เนื่องจากพื้นที่บ้านยางงามเป็นรอยต่อระหว่างเมืองกับชนบท จึงมีความเหมาะสม สำหรับการประกอบกิจการ เป็นการสะดวกในการจัดส่งสินค้า และการคมนาคม ในพื้นที่ ดังกล่าวจึงมีการสร้างฟาร์มเลี้ยงไก่เพื่อนำไปจำหน่ายให้ลูกค้าในเขตพื้นที่ต่าง ๆ จึงเป็น

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

สาเหตุก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ น้ำเสีย ส่งกลิ่นเหม็น ทำลายสภาพแวดล้อม จนกระทั่งมีผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน และได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทร โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไทรได้พยายามไกล่เกลี่ยปัญหา และได้ทำหนังสือร้องขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงานสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้ามาตรวจสอบดูแลในเรื่องมลภาวะเป็นพิษ และแจ้งไปยังทางอำเภอพุนพิน ตลอดถึง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อทำหน้าที่ให้ความเป็นธรรมและไกล่เกลี่ยปัญหาอีกช่องทางหนึ่ง

เดิมก่อนเกิดปัญหาข้อพิพาทนี้ ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ฟาร์มเลี้ยงไก่ได้ก่อตั้งมานานนับสิบปี ในอดีตนั้นหมู่บ้านอย่างงามมีประชากรอาศัยอยู่จำนวนน้อย ส่วนใหญ่ล้วนแต่ทำนา สถานที่ตั้งฟาร์มเลี้ยงไก่อ้อยู่ห่างไกลจากชุมชน แต่เนื่องจากระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศได้พัฒนาขึ้น การประกอบธุรกิจในพื้นที่ก็ขยายเพิ่มขึ้น พื้นที่บริเวณโดยรอบที่ติดต่อกับบ้านอย่างงามก็มีโรงงานเกิดขึ้น เช่น โรงงานยางพารา ในพื้นที่บ้านสระพัง ตำบลหนองไทร และสถานที่พักสินค้าภาคใต้ของห้างเทสโก้โลตัส เป็นต้น ประชากรที่อาศัยจึงเพิ่มขึ้น ทั้งประชากรที่มาจากนอกพื้นที่ที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และประชากรในเขตพื้นที่เองที่ได้สร้างครอบครัวใหม่ ทำให้การเข้ามาอยู่อาศัยและปลูกสร้างโรงเรือนขยายอาณาบริเวณเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่ มองว่า ชาวบ้านที่มาอาศัยส่วนใหญ่จะเข้ามาภายหลังที่ฟาร์มเลี้ยงไก่ได้ก่อตั้งขึ้น กิจกรรมฟาร์มเลี้ยงไก่ไม่ได้มาก่อนที่ตั้งภายหลัง การบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแต่ต้นจึงไม่ได้กระทบกับบุคคลใด

ปัญหาดังกล่าวคงต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาพอสมควร ด้วยการสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย ไม่ปล่อยให้มีการสะสมน้ำเสียจนล้นบ่อ จนเกิดกลิ่นเหม็นและวิธีการต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามลักษณะวิชาการของกรมควบคุมมลพิษ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรื่องดังกล่าวอยู่ระหว่างการเจรจาทางออกร่วมกันเพื่อให้ชุมชนและผู้ประกอบการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (Sakchai Chaichamni, Interview: 16th February 2019) และการหาทางออกในเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ ควรเริ่มที่การเจรจาทั้งสามฝ่ายคือ ผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงไก่ ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบ และหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเข้ามาดูแลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างใกล้ชิด จึงจะเป็นการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ (Yuppade Suksang, Interview: 15th February 2019)

2) ปัญหาพิพาทระหว่างชุมชนด้วยตนเอง

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง และสังคม ปัญหาพิพาทระหว่างชุมชนบ้านยางงามที่เกิดขึ้น ซึ่งปัญหาในทางคดีแพ่ง ได้แก่ ปัญหาเสาเสพติด ปัญหาการกู้ยืมเงิน ปัญหาโต้แย้งสิทธิในเขตที่ดิน และปัญหาในทางคดีอาญา ได้แก่ ปัญหาเสาเสพติด ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาการพนัน และปัญหาการตีมสุรา ส่วนปัญหาในการอุปโภค บริโภค ก็เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจจะเป็นสาเหตุนำไปสู่การเกิดคดีแพ่ง และคดีอาญาได้ ปัญหาเหล่านี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ จึงขอเสนอสภาพปัญหาพิพาทระหว่างชุมชนในทางคดีแพ่ง ดังนี้

(2.1) ปัญหาการกู้ยืม เรื่องดังกล่าวเกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากบ้านยางงามมีประชากรบางส่วนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อผลผลิตที่ได้จากการเกษตรมีราคาที่ตกต่ำ ทำให้การเลี้ยงชีพฝืดเคือง ในแต่ละครอบครัวส่วนใหญ่มีบุตรหลานที่ต้องเรียนหนังสือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้น สถานศึกษาก็อยู่ห่างไกลจากบ้านยางงามพอสมควร เริ่มจากการเรียนระดับมัธยมที่มีโรงเรียนประจำอำเภอซึ่งอยู่ในตัวอำเภอพุนพิน ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ซึ่งนักเรียนในบ้านยางงามที่เดินทางไปเรียนหนังสือก็ต้องอาศัยรถโดยสารประจำทาง ไป - กลับ ทุกวันเวลาราชการ ส่วนผู้ที่ต้องเข้าเรียนในชั้นอุดมศึกษาก็จำเป็นต้องเข้าไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร ทำให้การเดินทาง ไป - กลับค่อนข้างยาก จึงต้องเช่าห้องพักอาศัยในบริเวณมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

ปัญหาการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา เป็นเพียงประเด็นหนึ่ง นอกจากนั้น อาจจะมีอีกหลายสาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องกู้หนี้ยืมสิน เช่น กู้ยืมเงินเพื่อการหมุนเวียนในการค้าขาย กู้ยืมเงินเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตภายในครอบครัว กู้ยืมเงินเพื่อจ่ายเป็นค่าแชร์ที่ได้เปียไปก่อนหน้านั้นแล้ว เป็นต้น ประการสำคัญ การกู้ยืมเงินที่มีเจ้าหนี้เป็นบุคคลธรรมดา มิใช่นิติบุคคลที่มีสถานะเป็นธนาคาร เป็นการกู้ยืมนอกระบบ ที่เจ้าหนี้ต้องอาศัยดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเวลาที่กำหนด ส่งผลให้

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้จึงมีอำนาจบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันที เมื่อการทวงถามเกิดขึ้น การฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีต่อศาลจึงตามมาภายหลังปัญหาที่ผ่านมา จึงจบที่ศาลยุติธรรม โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้านตามหลักวิธีที่ได้กำหนดเอาไว้

(2.2) ปัญหาโต้แย้งสิทธิในเขตที่ดิน ปัญหาเหล่านี้ เกิดจากการยกย้ายหลักโฉนดที่ดินที่เป็นการผิดประมวลกฎหมายที่ดิน และทำการบุกรุกเขตสงฆ์หรือวัด เช่น การทำลายต้นไม้ที่ปลูกเป็นเขตแดน ทำลายคูคลองที่เป็นแนวเขตแดน หรือทำลายหลักเขตริมเขตแดนที่ปักเอาไว้ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวจะมีโทษทางอาญา บางกรณีมีผู้ลงมือกระทำผิดทั้งสองฝ่าย เนื่องจากต่างฝ่ายต่างย้ายหลักโฉนดกันไปมา เพราะเข้าใจว่าผู้ที่มีที่ดินติดเขตกันย้ายหลักโฉนดเข้ามาในที่ดินของตนเอง จึงต้องย้ายหลักโฉนดกลับคืนไป ในที่ที่ตนเองมั่นใจว่าเป็นเขตโฉนดที่ถูกต้อง เพราะมั่นใจว่าอีกฝ่ายย้ายเข้ามาในเขตที่ดินตนเอง ปัญหานี้ เป็นต้นเหตุให้เกิดพิพาทระหว่างกันเคยมีข้อพิพาทเกิดขึ้นมีคู่กรณีนำเรื่องดังกล่าวแจ้งผู้ใหญ่บ้านอย่างงามเข้าไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทในเรื่องดังกล่าวบางครั้งก็จบลงได้ แต่บางกรณีก็ต้องฟ้องศาล และปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะปรากฏเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมหรือนายทุนจากในเมืองสุราษฎร์ธานีเข้ามาซื้อที่ดิน แต่ชาวแรงงานจากภูมิภาคอื่น หรือต่างชาติจะไม่ปรากฏปัญหาเหล่านี้ เรื่องดังกล่าวจึงเป็นภาระหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่จะต้องอาศัยบทบาทหน้าที่ที่ตนมีมาปรับใช้ต่อไป (Thawich Inchuea, Interview: 15th February 2019)

ปัญหาต่อมา กรณีพิพาทพิพาทระหว่างชุมชนในทางคดีอาญา ที่ได้ศึกษาและนำมากล่าวในที่นี้ ได้แก่

(2.3) ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ โดยหลัก ๆ มีผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วยผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพ โดยผู้เสพรส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุประมาณ 16 – 20 ปี รวมทั้งผู้ใหญ่บางส่วน ยาเสพติดที่นิยมเสพในพื้นที่ ได้แก่ ยาบ้า และใบกระท่อมหรือเรียกทางภาษาท้องถิ่นว่า “ใบท่อม” โดยมีการนำใบกระท่อม ไปผสมเป็นเครื่องดื่มที่มีชื่อเรียกว่า “4 x 100 (สี่คูณร้อย)” ส่วนผสมได้แก่ การนำยาแก้อักเสบ (Coke) หรือเป๊ปซี่ (Pepsi) และน้ำเปล่า มาต้มผสมกันเป็นเครื่องดื่มที่นิยมอย่างมากสำหรับแรงงาน และนักเรียน นักศึกษา เนื่องจากสร้างความเคลิบเคลิ้มล่องลอย และผู้เสพ

จะอ่อนกำลังลงเมื่อหมดฤทธิ์ของตัวผสมสี่คุณร้อย นอกจากนั้น ยังมียาเสพติดประเภทหนึ่งเรียกว่า “กัญชา” ที่บางคนเสพจนไม่อาจเลิกได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโทษในทางอาญาทั้งสิ้น เมื่อถูกจับกุมทำให้ผู้เสพโดยเฉพาะเด็กหรือเยาวชนต้องหมดอนาคต ไม่ได้เรียนหนังสืออย่างสม่ำเสมออย่างเช่นเด็ก และเยาวชนปกติทั่วไป เนื่องจากอาจจะถูกส่งตัวเข้าบำบัดรักษา และปัญหาเสพติดเป็นบ่อเกิดของปัญหาการก่ออาชญากรรมด้านอื่น ได้แก่ ปัญหาการก่อเหตุอาชญากรรม ลัก วิ่ง ชิง ปล้นทรัพย์ กลายเป็นกรณีพิพาทกับผู้เสียหาย ดังนั้น ปัญหาเสพติดเป็นการบ่อนทำลายอนาคตของประชากรบางส่วนในหมู่บ้านยางงามเป็นการทำลายวิถีชีวิตของชุมชนที่เคยอยู่อย่างปกติสุข (Jaruek Khunchan, Interview: 15th February 2019)

ปัญหาการบำบัดยาเสพติด ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขท่านหนึ่งที่เคยได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ ร่วมกับทางอำเภอ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการนำผู้เสพติดไปบำบัดร่วมกันกับรายอื่น ๆ ในชุมชนใกล้เคียงใช้วิธีการหลอมละลายพฤติกรรมให้ความรู้ชี้ให้เห็นถึงโทษของยาเสพติดว่าส่งผลร้ายต่อตนเอง และครอบครัว ตลอดถึงชุมชนและประเทศชาติเพียงใด วิธีการดังกล่าวมีความเห็นส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ในการปฏิบัติงานว่า ผลลัพธ์ที่ออกมากลายเป็นผลในทางลบ คือ ผู้เสพยาเสพติดที่นำตัวมารวมกันแล้วฝึกอบรมให้ความรู้ มีความสนิทสนมเพิ่มขึ้น รู้จักมากขึ้น และต่อมาได้รวมกันขยายเครือข่ายกลายเป็นขบวนการ จากผู้เสมาเป็นผู้ค้ายาเสพติด เนื่องจากได้รู้จักคุ้นเคยกันตอนที่เข้ามาอบรมร่วมกัน (Pupanat Rattanachai, 2018: 78)

(2.4) ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านยางงาม บางกรณีอาจมีสาเหตุมาจากยาเสพติด เมื่อยาเสพติดเข้ามาระบาดในหมู่บ้านย่อมมีปัญห่อื่นตามมา โดยเฉพาะการลักทรัพย์ เมื่อผู้เสพยาไม่มีเงินที่จะซื้อยาเสพติดมาเสพ จึงต้องหาทางออกด้วยการลักทรัพย์ เมื่อทรัพย์สิ้นได้สูญหายก็นำไปสู่การแจ้งความร้องทุกข์เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ (Sumas Kolahol, Interview: 16th February 2019)

การพิพพันของปัญหาในลักษณะเช่นนี้อาจจะนำมาซึ่งความไม่สงบสุขของสังคม ผู้เสียหายกับผู้ต้องหาที่จะตกเป็นจำเลย และได้รับการลงโทษก็นำมาซึ่งความขัดข้องหมองใจระหว่างกัน ตลอดถึงเครือญาติระหว่างคู่กรณีของทั้งสองฝ่ายกลายเป็นอุปสรรคในการปกครอง และการมีกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

(2.5) ปัญหาการพนัน การเล่นการพนันมืออยู่ในชุมชนแถบทุกหมู่บ้าน การพนันสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินในครอบครัว และทำให้ครอบครัวแตกแยกร้ายแรงยิ่งกว่าไฟไหม้บ้าน ตามสุภาษิตโบราณว่า โจรปล้นบ้าน 10 ครั้งไม่ร้ายแรงเท่าไฟไหม้บ้าน 1 ครั้ง เพราะอย่างไรเสียก็ยังพอมีผ้าชีวรี่เหลืออยู่ หากไฟไหม้บ้าน 10 ครั้งก็ไม่ร้ายแรงเท่ากับคนเสียการพนัน เนื่องจากการแพ้การพนันอาจสูญเสียทรัพย์สินทั้งหมด ที่เรียกว่า สิ้นเนื้อประดาตัว เช่น ครอบครัวต้องแตกแยก บุตรต้องหยุดเรียน ไม่มีทำกิน หรือต้องก่อเหตุอาชญากรรม เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวจึงนำมาซึ่งความไม่สงบในหมู่บ้านอีกประการหนึ่งเช่นกัน (Samnuek Phuaphan, Interview: 16th February 2019)

(2.6) ปัญหาการดื่มสุรา นับว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา สำหรับชุมชนในสังคมไทย แต่โทษของการดื่มสุรากลั้มมีผลที่รุนแรง ทำให้เกิดการมีเมมาขาดสติ ทะเลาะวิวาทในครอบครัวและสังคม เกิดการทำร้ายซึ่งกันและกัน บางครั้งถึงกับต้องลงมือฆ่ากัน การละเมิดศีล 5 ย่อมก่อความเดือดร้อนเสียหายสู่ตนเองและผู้อื่น เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม สร้างความบาดหมางใจระหว่างกัน ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ไม่มีความเข้มแข็งในการควบคุมตน เมื่อมีการละเมิดศีล 5 สภาพจิตใจและร่างกาย ก็จะกลายเป็นเครื่องช่วยในการดำเนินชีวิตในทางลบ หรือสนับสนุนการสร้างปัญหาของมนุษย์ให้มากยิ่งขึ้น ถ้าหากว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งอ้างว่าการดื่มสุราไม่ได้ทำให้เดือดร้อนถึงผู้อื่น เงินที่ซื้อสุรามาดื่มตนเองก็เป็นผู้ซื้อไม่มีใครเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นการกระทำดังกล่าวย่อมไม่ผิดกฎหมาย ถ้าหากซื้อมาแล้วดื่มในสถานที่กฎหมายมิได้ห้ามและดื่มเพียงคนเดียวจนกระทั่งหายจากการมีเมมา แต่อย่างไรก็ตาม การเสพสุราในสถานที่กฎหมายมิได้ห้ามและดื่มเพียงคนเดียวนั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก จะเห็นได้ว่าผู้เสพสุราส่วนใหญ่จะต้องนัดหมายเพื่อนกันเป็นกลุ่ม เมื่อเมมาขาดสติย่อมเกิดการทะเลาะวิวาท การดื่มสุราและใช้ยานพาหนะในการเดินทาง ไม่สามารถครองสติได้อย่างสมบูรณ์ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง (Pupanat Rattanachai, 2015: 83 - 84) ปัญหาเรื่องดังกล่าวในหมู่บ้านอย่างงามนั้น ก่อนข้างจะควบคุมได้ยาก เนื่องจากเขตพื้นที่กว้าง และถูกแบ่งด้วยทางถนนทางหลวงสายเอเชีย การดื่มสุราในพื้นที่ จึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กลุ่มผู้ดื่มสุราที่เป็นประชากรดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะไม่ค่อยเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทกันเนื่องจากมีความคุ้นเคยกันด้วยสายเลือดหรือการที่อาศัยอยู่ร่วมกันมานาน ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีอาชีพการงานแล้ว

และสามารถควบคุมสติอารมณ์ได้ แต่อีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มาอาศัยเป็นประชากรแฝง เข้ามาทำงานที่โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงแรงงานต่างด้าว ทำให้กลุ่มนี้มีโอกาสเสี่ยงในการทะเลาะวิวาทได้สูง และยากแก่การควบคุม แม้กระทั่งคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างหนักใจในการสำรวจประชากรที่อาศัยของกลุ่มที่กล่าวมานี้ และต้องใช้เวลาในการสำรวจทุก ๆ ปี เพื่อให้ทราบถึง ชื่อ สกุล สถานที่ทำงานอย่างแท้จริง จะได้เข้าไปดูแล และให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต ที่ต้องร่วมกันกับชุมชนดั้งเดิม (Jaruek Khunchan, Interview: 15th February 2019)

(2.7) ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาดังกล่าวอาจเป็นบ่อเกิดของการก่อคดีแพ่งและคดีอาญา และเกิดขึ้นไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ในพื้นที่หมู่บ้านยางงามเป็นเขตภาคใต้ที่ต้องพึ่งพาอาศัยพืชเศรษฐกิจอัน ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และการเข้าทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ในเขตพื้นที่ การครองชีพที่มีรายจ่ายสูงยิ่งกว่ารายรับ ทำให้ประชากรต้องหาทางออกในการใช้จ่ายเงินทองที่ต้องหมุนเวียนภายในครอบครัวจึงเป็นต้นเหตุในการกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูง และต่อมาผู้กู้ยืมไม่มีเงินที่จะชำระหนี้ เกิดเป็นคดีฟ้องร้องต่อศาลหรือการทำนิติกรรมขายฝากที่ดินกับผู้ซื้อฝากซึ่งอาจจะมีดอกเบี้ยที่ถูกกว่าการกู้ยืมที่นำไปที่ดินไปจำนอง หนทางเลือกที่มีไม่มากนัก ชาวบ้านบางคนจึงตัดสินใจยอมเป็นหนี้สินท้ายที่สุดที่ดินที่มีไว้ทำกินก็ถูกบังคับขายทอดตลาดหรือสูญญากับการขายฝาก การเอาเปรียบลูกหนี้ก็เกิดเป็นปัญหาข้อพิพาทเช่นกัน การขัดแย้งระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ซึ่งส่วนใหญ่ก็อาศัยในเขตหมู่บ้านยางงาม จึงเป็นปัญหาข้อขัดแย้งอีกประเด็นหนึ่ง (Prasan Chaichamni, Interview: 15th February 2019)

ปัญหาที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาสำคัญของหมู่บ้านยางงามที่ต้องใช้เวลาในการแก้ไข และคณะกรรมการหมู่บ้านพยายามป้องกันมิให้เกิดขึ้น เพื่อความสงบสุขในชุมชน ถึงแม้ว่าปัญหาบางประการเป็นคดีอาญาที่ย่อมควมไม่ได้เนื่องจากรัฐเป็นผู้เสียหายได้แก่ ปัญหายาเสพติด การเล่นการพนัน การลักทรัพย์ ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านก็ตาม ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อบริหารข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น บานปลายจนกลายเป็นคดีขึ้นสู่ศาล ถึงแม้ว่าคดีจะจบลงก็จริง แต่ความบาดหมาง

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ขัดแย้งระหว่างกันไม่อาจจะหาสิ่งใดมาเยียวยาให้กลับมาคืนดีดังเดิมได้ เรื่องนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านยางงามได้ตระหนักเป็นอย่างยิ่ง การป้องกันปัญหา กับการแก้ไขเพื่อลดปัญหาจึงต้องเดินไปด้วยกัน ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการสร้างสมานฉันท์ วิธีการไกล่เกลี่ยคดี อาศัยหลักการเจรจา พุทธคุณถึงหลักเหตุผลให้ แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ปัญหาในหมู่บ้านจะคลี่คลายลงได้ด้วยดี

2) แนวคิดการพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และตามหลักพุทธสันติวิธี

ปัจจุบัน การอยู่ร่วมกันในสังคมล้วนแต่ประสงค์ความสงบกันทั้งสิ้น แต่ก็ ต้องยอมรับว่า เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกันกว่าสองคนขึ้นไป เมื่อนั้นปัญหา ต่าง ๆ จะตามมาภายหลังเป็นแน่แท้ ถึงจะได้ฟังจากทุกคนว่าต้องการความสงบก็ตาม ปัญหา การปกครองในท้องที่ก็เช่นเดียวกัน กฎหมายให้อำนาจแก่ชุมชนในการจัดตั้ง คณะกรรมการหมู่บ้านให้อำนาจการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท เพื่อมิให้เกิดความแตกแยก ประสงค์จะให้ความขัดแย้งจบลงโดยเร็วแต่ในความเป็นจริงย่อมกระทำได้ยาก สิ่งเหล่านี้ จะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านทั้งหมด เพื่อออกมา ทำหน้าที่เสียสละโดยมิได้มีผลตอบแทนแต่อย่างใด และประการสำคัญจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในการทำหน้าที่เป็นคนกลางเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ย และจะต้องมีความรู้ ด้านกฎหมายบ้างพอสมควร

ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยยางงามเมื่อเกิดข้อพิพาท สิ่งที่ชาวบ้านมีเป็นที่พึ่งพา คือ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนคณะกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ไม่ได้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ที่ตนเองมี และชาวบ้าน ก็ไม่ทราบถึงอำนาจดังกล่าว แม้กระทั่งผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ได้ทราบถึงอำนาจเหล่านี้ที่กฎหมาย ให้อำนาจ ดังนั้น การทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอาจทำได้เพียงเท่าที่สติปัญญา กำลังความสามารถ ที่มีอยู่ ขาดการทำงานที่เป็นทีม ขาดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่ แบ่งเบาภาระทั้งหลายร่วมกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นก็อาจจะแก้ไขได้ ปัญหาบางเรื่องก็ ไม่สามารถแก้ไขได้ จึงต้องปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการยุติธรรมหลัก (Thawich Inchuea, Interview: 15th February 2019)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้านบ้านยางงาม สร้างรูปแบบการระงับข้อพิพาท โดยการปฏิบัติงาน ฝึกซ้อม ขึ้นตอนต่าง ๆ ตามที่กฎหมาย กำหนด ผสมกับการใช้หลักพุทธสันติวิธี ตลอดถึงการอบรมถ่ายทอดความรู้ ด้านการเจรจา ไกล่เกลี่ย และด้านกฎหมาย เพื่อเป็นเครื่องมือปรับใช้ในเวลาปฏิบัติงานจริง การมีส่วนร่วม ดังกล่าวจึงมองเห็นถึงความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการเจรจาโดยอาศัยผู้ใหญ่บ้านเพียง คนเดียว เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านให้แนวคิดว่าการเจรจาเพียงผู้ใหญ่บ้านคนเดียว อาจจะเป็นการตั้งรังเกียจขึ้นได้ เนื่องจากคู่กรณีที่เกิดข้อพิพาทบางคนอาจจะไม่ยอมรับ นับถือ สาเหตุมาจากคู่กรณีอีกฝ่ายเป็นญาติของผู้ใหญ่บ้านเอง นอกจากนี้คณะกรรมการ หมู่บ้านที่มีจำนวนหนึ่ง สามารถทำความเข้าใจตนเองได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องใด ที่ควรจะให้บุคคลใดเข้าไประงับข้อพิพาทเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการตั้งรังเกียจ

การลงพื้นที่อบรมลงพื้นที่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวทางขององค์กรสหประชาชาติ ที่เป็นรูปแบบยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้ โดยการนำเอารูปแบบการพิจารณา แบบล้อมวง (Sentencing Circles) ที่เป็นแนวคิดจากประเทศแคนาดาที่ใช้กันในกลุ่มชาวพื้นเมือง อะบอริจิน และประชากรทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า “วงกลมแห่งสันติ” โดยมีบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมหลายฝ่าย เช่น อดีตผู้พิพากษา ดำรวจ เป็นต้น ระหว่างการล้อมวง ผู้เข้าร่วมจะได้รับสนับสนุนในการพูดอย่างเปิดเผย และเป็นไปด้วยความเคารพต่อเหตุที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการขัดจังหวะเพื่อแสวงหาวิธี ในการเยียวยา (Anchalee Juangchan, 2008: 16) รูปแบบดังกล่าวสามารถนำมา ประยุกต์ใช้กับการระงับข้อพิพาทที่คณะกรรมการหมู่บ้านยางงามปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยการให้ คณะกรรมการหมู่บ้านสองคนทำหน้าที่เจรจาล้อมวงกันกับคู่กรณี และเปิดโอกาสให้ ทั้งสองฝ่ายได้ชี้แจงเหตุผลของแต่ละฝ่าย โดยต่างฝ่ายต่างตกลงกันว่าจะให้อีกฝ่ายพูดจนจบ และค่อยโต้แย้งด้วยเหตุผลในภายหลัง ทำให้โอกาสการระงับข้อพิพาทมีความสำเร็จที่สูงขึ้น

อนึ่ง การนำแนวคิดการพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนของ คณะกรรมการหมู่บ้านมาประยุกต์ใช้กับหลักพุทธสันติวิธี โดยมีหลักธรรม ดังนี้

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

1) หลักอหิสา 4 คือ เป็นคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งๆ ที่ทำ และพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งๆ ที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ (2) วิริยะ แปลว่า ความอดทน อดกลั้น อดทน บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก (3) จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน (4) วิมังสา วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง เช่น การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ย้อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้อง เป็นต้น (ที.ปา. (ไทย), 11/306/277) คุณ 4 ประการนี้ เมื่อบริบูรณ์แล้วจะชักนำบุคคลให้ถึงสิ่งๆ ที่ต้องประสงค์ ไม่เหลือวิสัย (Dhammapitaka (ป.อ. ปยุตโต), 1999: 842 - 844)

หลักอหิสา 4 ประการที่เป็นคุณแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านปฏิบัติหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้วยความพอใจต่องาน เมื่อเกิดปัญหาในการระงับข้อพิพาทก็ไม่ย่อท้อ และไม่ละทิ้งหน้าที่เอาใจฝักใฝ่แก่งานที่รับผิดชอบ ตลอดถึงการทบทวนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปแก้ไข ทำให้การระงับข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้านย่อมสำเร็จได้ตามประสงค์

แต่อย่างไรก็ตาม หลักพุทธสันติวิธีที่กล่าวมาแล้วนั้นย่อมต้องอาศัยหลักธรรมอีกประการหนึ่งเพื่อปรับใช้ในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ดังนี้

1) หมั่นประชุมกันเป็นประจำ เพราะการประชุมกัน เป็นการระดมสมองรวมความสามารถที่ทุกคนมี นำมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ส่งเสริมพัฒนาหมู่คณะให้มีความเจริญในด้านต่าง ๆ

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันปฏิบัติกิจของหมู่คณะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน ดำเนินไปอย่างพร้อมเพรียง และเมื่อถึงตอนทำงานก็ต้องทำงานของส่วนรวมให้ดี

3) ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ ทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมจะต้องถือระเบียบข้อบังคับเพื่อปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน และเป็นเหตุส่งเสริมให้การปกครองการบริหารเกิดผลดี มีประสิทธิภาพ

4) เคารพนับถือผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของท่าน ความเป็นผู้ใหญ่กับความเป็นผู้น้อยเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เพราะการปกครอง การบริหาร จำเป็นต้องมีผู้นำ และผู้ตาม หน้าที่ปกครอง หน้าที่สั่งการ เป็นต้น เป็นเรื่องที่ใหญ่หรือผู้นำจำต้องปฏิบัติ

5) ไม่ลุแก่อำนาจความอยาก ความเห็นแก่ตัว ถ้าใครปฏิบัติได้ดั่งนี้ย่อมทำให้สังคมมีระเบียบวินัยดีขึ้น สามารถดำรงรักษาสิ่งที่มีคุณค่าของสังคมไว้ได้ยั่งยืนจะไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ และการปกครอง เป็นต้น

6) ให้ความเคารพต่อความเชื่อของประชาชนทั่วไปในชุมชนนั้น ๆ

7) ให้การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล เป็นการจัดการให้ความอารักขา บำรุง ค้ำครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจ และเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับ และหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก

สรุปได้ว่า หลักกอธิปธานียธรรม กับหลักการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านย่อมมีความสอดคล้องกันเพื่อสร้างความสามัคคี สามารถแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งได้ ความสันติสุขจึงเกิดขึ้นได้ในชุมชน

3) รูปแบบการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธีของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม

การจัดโครงการปฏิบัติการลงพื้นที่แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านยางงาม หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไทร อำเภอฟุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 9 - 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 15 คน ได้เข้าร่วมโครงการและได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร. ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ ตามประเด็นของการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน” เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงทำให้ได้มาซึ่งรูปแบบการพัฒนาการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างแท้จริง ผู้วิจัยขอสรุปความบรรยายได้ตามลำดับ ดังนี้ การบรรยายได้เน้นไปที่ให้

การพัฒนารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ทุกคนมีส่วนร่วม โดยในเบื้องต้นก็จะพูดถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวมาแล้ว และในวันต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกันสร้างรูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะกรรมการหมู่บ้านได้รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ ปัญหาผลกระทบระหว่างชุมชนกับกับสถานประกอบการของธุรกิจเอกชน ปัญหาการกักขังเงิน ปัญหาโต้แย้งสิทธิในที่ดิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาการเล่นการพนัน ปัญหาการตีเมียสุรา และปัญหาเศรษฐกิจ โดยจะยกปัญหาเหล่านี้ขึ้นมาพร้อมกับการสร้างการดำเนินเรื่องให้มีผู้กล่าวหาผู้ถูกกล่าวหา และมีกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดต้องซักซ้อมเพื่อให้เห็นภาพจริง เพื่อจะนำไปใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ในอนาคต

เรื่องที่คณะกรรมการต้องรับทราบและไม่ควรบกร่อง คือ การได้รับอำนาจจากกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาทในคดีแพ่งทุกประเภท และคดีอาญาที่ยอมความได้ ส่วนคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ คณะกรรมการหมู่บ้านไม่อาจจะเข้าไประงับข้อพิพาทได้

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การฝึกวิธีการรับเรื่องจากคู่กรณี เมื่อเขาเข้ามาขอความช่วยเหลือ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องตกลงกันเองว่าจะให้บุคคลใดในคณะกรรมการด้วยกันเป็นผู้รับเรื่องพิพาทหรือคณะกรรมการหมู่บ้านทุกคนสามารถรับเรื่องก็ได้ และกำหนดสถานที่ที่รับเรื่องพิพาทไว้

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อเกิดเหตุการณ์ร้องขอความช่วยเหลือขึ้น คณะกรรมการผู้รับเรื่องดังกล่าวก็จะนัด วันเวลา สถานที่ที่จะทำการระงับข้อพิพาทให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายทราบ ต่อจากนั้นก็จะมีการเรียกประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกกรรมการไกล่เกลี่ยจำนวน 2 คน ที่ไม่มีส่วนได้เสียกับคู่กรณี เช่น ไม่เกี่ยวข้องกันในฐานะญาติ ไม่เคยเป็นปฏิปักษ์กันมาก่อน เพื่อป้องกันการตั้งข้อรังเกียจของคู่กรณี

ขั้นตอนที่ 4 คณะกรรมการผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ต้องเตรียมแสวงหาข้อมูล เช่น มูลเหตุที่เกิดขึ้นมีที่มาอย่างไร เกิดขึ้นเพราะใคร การขัดแย้งที่เกิดมาจากสาเหตุอะไร สถานที่เกิดข้อพิพาทอยู่ที่ไหน วันเวลาที่เกิดข้อพิพาทเกิดขึ้นเมื่อไหร่ และผลจากการขัดแย้งนั้นเกิดความเสียหายอย่างไร การที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ศึกษาข้อมูลเหล่านี้อย่างละเอียดด้วยสืบค้นหาความจริง ย่อมทำให้การระงับข้อพิพาทสามารถสำเร็จลงได้ เนื่องจากรู้ถึงสาเหตุของปัญหาและทางแก้ปัญหา เมื่อสิ้นสุดการระงับ

ข้อพิพาททำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถกลับมาปรองดองได้ด้วยดี ความแตกแยกในชุมชนก็ไม่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ แต่พวกเขาจะได้รับความสุขเป็นสิ่งตอบแทน ซึ่งไม่อาจนับเป็นมูลค่าเป็นเงินทองได้

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อถึงเวลานัดเพื่อระงับข้อพิพาท คณะกรรมการใกล้เคียงควรมีเครื่องแบบสวมใส่เพื่อให้เกิดความเชื่อถือแก่คู่กรณี และทำพิธีไหว้พระเป็นเบื้องต้น อันเป็นกุศโลบายให้ทั้งสองฝ่ายมีจิตใจสงบเย็นลง และทำข้อตกลงว่า คู่กรณีฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายพูดก่อน และระหว่างที่ฝ่ายหนึ่งกำลังพูดอยู่นั้นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องไม่โต้แย้งใด ๆ จนกว่าอีกฝ่ายจะพูดจบ และคณะกรรมการหมู่บ้านจะอนุญาตให้พูดแก้คำกล่าวหา การระงับข้อพิพาทนี้ไม่ได้กำหนดเวลาเอาไว้ ขึ้นอยู่กับว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะซับซ้อนแค่ไหน ถ้าหากระหว่างที่เจรจานั้นถ้าฝ่ายใดเริ่มควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้ คณะกรรมการหมู่บ้านจะยุติการระงับข้อพิพาทเสียก่อนชั่วคราวหรือในวันใหม่เพื่อเจรจาอีกครั้งก็ให้เป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการหมู่บ้านจะเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ 6 คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่จัดคำบันทึกการให้ถ้อยคำของคู่กรณีตามแบบฟอร์มการระงับข้อพิพาท และประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ทำรายงานต่อนายอำเภอแห่งท้องที่ในเรื่องที่เกิดขึ้น โดยเป็นความสมัครใจของคู่กรณีเองที่เข้ามาเจรจาระงับข้อพิพาท ซึ่งผลสุดท้ายการระงับข้อพิพาทจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาบทบาท และสภาพปัญหาข้อพิพาทในชุมชนของบ้านยางงาม มีดังนี้ ปัญหาผลกระทบระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการของธุรกิจเอกชน ปัญหาการกักขังเงิน ปัญหาโต้แย้งสิทธิในที่ดิน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาการเล่นการพนัน ปัญหาการดื่มสุรา และปัญหาเศรษฐกิจ

ปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้นนี้ มีปัญหาบางประการที่คณะกรรมการหมู่บ้านไม่อาจเข้าไประงับได้ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจดังกล่าวเอาไว้จึงไม่สามารถดำเนินการได้ แต่คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถทำได้ ในส่วนของการป้องกันปัญหาเหล่านั้นมิให้เกิดขึ้น หรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด เช่น ปัญหายาเสพติด

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านจะใช้วิธีการตรวจสอบบุคคลภายนอกที่ไม่คุ้นเคย หมั่นดูแลบุตรหลาน มิให้เข้าไปในวงจรรยาเสพติด ประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อแจ้งความเคลื่อนไหว และจับกุมบุคคลผู้อยู่ในเครือข่ายยาเสพติด เป็นต้น

สภาพปัญหาของชาวบ้านอย่างงามอาจแบ่งได้ 2 ประการ ได้แก่ ปัญหาพิพาท ระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการของธุรกิจเอกชน กับปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่าง ชุมชนด้วยกันเอง 1) ปัญหาจากสถานประกอบการของธุรกิจเอกชนอาจนำมาซึ่งมลภาวะเป็นพิษ จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐเข้ารับรู้ และดำเนินการให้ แนวทางแก้ไขระงับข้อพิพาทในชุมชน และในส่วนปัญหาที่พิพาทระหว่างชุมชนด้วยกันเอง โดยเฉพาะในคดีอาญาที่ยอมความได้ และคดีแพ่ง ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านมีคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีอำนาจตามกฎหมาย และมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ ชาวบ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ

2) ปัญหาข้อพิพาทที่ปรากฏในชุมชน จากการศึกษาปัญหาการไกล่เกลี่ยระงับ ข้อพิพาทในชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า

ประการแรก กรณี ข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ คือ (1) ข้อพิพาททางแพ่ง เช่น กู้ยืมเงิน ค้ำประกัน จำทำของ การซื้อขายเช่าทรัพย์สิน ครอบครอง มรดก เป็นต้น (2) ข้อพิพาททางอาญาที่ยอมความได้ เช่น การบุกรุกเวลากลางวัน การยกยอกทรัพย์สิน การหมิ่นประมาท ทำให้เสียทรัพย์สิน เป็นต้น

ประการที่สอง การไกล่เกลี่ยการไกล่เกลี่ยจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อ (1) เกิดความต้องการ ที่จะให้ไกล่เกลี่ย (2) ความรับผิดชอบส่วนตัว และ (3) ความตั้งใจที่จะตกลงด้วยการไกล่เกลี่ย โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายพอใจ จึงเป็นผลที่ตรงตามความมุ่งหมายของการไกล่เกลี่ย

สรุปบทบาทการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านอย่างงาม มีดังนี้

(1) เมื่อเกิดข้อพิพาทคู่กรณียินยอมที่จะเข้าร้องขอความช่วยเหลือจาก คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (2) กรรมการหมู่บ้านผู้รับเรื่องแจ้ง คณะกรรมการหมู่บ้าน (3) ผู้ใหญ่บ้านนัดคณะกรรมการหมู่บ้านประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน (4) คณะกรรมการหมู่บ้านตรวจสอบความพร้อม และคุณสมบัติตลอดถึงความเหมาะสม รายบุคคลของกรรมการหมู่บ้าน (5) คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทากรรมาการประนอม

ข้อพิพาทให้ดำเนินการทำหน้าที่แทน (6) คณะกรรมการประนอมข้อพิพาททำการไกล่เกลี่ย ด้วยวิธีการประนีประนอมต่อหน้าคู่กรณี ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

ผลการระงับข้อพิพาทในชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี

กระบวนการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในทางพระพุทธศาสนาตามหลักอิทธิบาท 4 และอปริหานิยธรรม 7 สามารถแก้ข้อพิพาทได้ และก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมโดยภาพรวม ตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงกำหนดกรอบของปัญหาเสียก่อน จากการศึกษาพบว่า ในกรณีของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถที่จะนำเอากรอบของการแก้ไขปัญหาข้อพิพาท โดยนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการสร้างความปลอดภัยในชุมชนได้ เนื่องจากชุมชนคนไทยส่วนใหญ่ มีระบบวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงสามารถที่จะนำเอากรอบของหลักดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้ในการระงับข้อพิพาทในชุมชน เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายจึงจะสามารถระงับข้อพิพาทระหว่างชุมชนได้

ประโยชน์ที่รับจากการจัดโครงการ ปฏิบัติการลงพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม

คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้รับความรู้จากการจัดโครงการ ในส่วนของการได้รับความรู้ด้านกฎหมาย สามารถเก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น อีกทั้งได้รับความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ จากวิทยากร ได้รับความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย ได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการในกระบวนการไกล่เกลี่ย

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและเห็นชอบว่า คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยที่ระงับข้อพิพาท กล่าวคือ ต้องมีความเป็นกลาง เป็นบุคคลที่น่านับถือและเป็นที่ยอมรับในชุมชน และต้องเป็นคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ตลอดถึงต้องได้รับการยอมรับ มีวุฒิภาวะ และมีความเป็นผู้นำ คุณสมบัติผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ดังนี้ อันดับ 1 คือ มีความเป็นกลาง อันดับ 2 คือ มีทักษะการสื่อสารที่ดี และอันดับ 3 คือ เป็นผู้ฟังที่ดี

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง que ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยไปแล้วนั้นสมควรที่จะต้องมีการนำไปศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ละเอียด และเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

ในการศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า มีบางประเด็นที่ผู้ศึกษาหรือผู้สนใจทั่วไปรวมถึงหน่วยงานของรัฐสามารถที่เงำองค้ความรู้ของการวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน และสังคมได้ ดังนี้

1) ควรกำหนดให้มีการบรรจุแนวคิดเรื่องกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในชุมชนตามพุทธสันติวิธี เข้าไว้ในหลักสูตรการศึกษาในระดับมัธยม และอุดมศึกษา เพื่อให้มีการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจในบริบทของกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทย

2) ควรมีการบรรจุแนวทางในกระบวนการสร้างความปรองดองในสังคมไทยตามรูปแบบพุทธวิธีการไว้ในหลักสูตรด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น

References

- Anchalee Juangchan. (March 2008). *Thailand Restorative Justice and Restorative Justice Paradigm*. Research Newsletter. Year 7 Volume 67. (In Thai)
- Dhammapitaka. (1999). *Phuthasantiwiti 8*. Bangkok: MCU Press. (In Thai)
- Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka. Mahachulalongkorn Rajavidhyalaya University Version*. Bangkok: MCU Press. (In Thai)
- Pupanat Rattanachai. (2018). *Restorative Justice and Community Dispute Resolution: Case study of Role of Village Committees, Phru Thai Sub-district, Ban Ta Khun District, Surat Thani Province*. (Research Report). Suratthani Rajabhat University. (In Thai)

Pupanat Rattanachai. (2015). *Buddhist Five Precepts Influencing the Criminal Code: Case Study of Offence against Life and Offence against Property*. (Research Report). Suratthani Rajabhat University. (In Thai)

Provincial Administration Development and Promotion Division. Provincial Affairs Bureau. Department of Provincial Administration. *Law Manual of Village Committee*. Bangkok: Ministry of Interior. (In Thai)

Royal Institute Dictionary. (1999). Bangkok: *Nanmee books Publication*. (In Thai)

Royal Society. (2003). *Royal Institute Dictionary 2000 Bangkok: Nanmee books Publication*. (In Thai)

Interviews

Mr.Jaruek Khunchan (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer). at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani Province. On 15th February 2019.

Mr.Thawich Inchuea (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer). at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani Province. On 15th February 2019.

Mr.Nopphadon Boonchang (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer). at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani Province. On 18th February 2019.

Mr.Prasan Chaichamni (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer). at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani Province. On 15th February 2019.

การพัฒนาารูปแบบการระงับข้อพิพาทในชุมชนโดยพุทธสันติวิธี
สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน

Mr.Sakchai Chaichamni (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer).
at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani
Province. On 16th February 2019.

Mr.Sumas Kolahol (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer).
at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani
Province. On 16th February 2019.

Mr.Samnuek Phuaphan (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer).
at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani
Province. On 15th February 2019.

Yuppade Suksang (Interviewee) Mr.Pupanat Rattanachai (Interviewer).
at Ban Yang Ngam Village, Moo 3, Phun Phin - District, Suratthani
Province. On 15th February 2019.

Received: May 14, 2019

Revised: November 21, 2019

Accepted: November 21, 2019